

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет міжнародного туризму та економіки

Кафедра туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ДИСЦИПЛІНИ**

Методологія і організація наукових досліджень

для студентів усіх форм навчання

спеціальність: 241 Готельно-ресторанна справа

освітня програма (спеціалізація): Готельно-ресторанна справа

2019 рік

Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень»:

для студентів усіх форм навчання спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа,

освітня програма (спеціалізація) Готельно-ресторанна справа.

«_____» _____ 2019 року – 27 с.

Розробник: к.п.н., доцент Зацепіна Наталя Олександрівна

Рецензент: к.п.н., професор Зайцева Валентина Миколаївна,
завідувач кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Методичні вказівки для самостійної роботи студентів затверджені на засіданні кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Протокол від «_29_» _серпня_ 2019 року № _1_

Схвалено науково-методичною комісією
факультету міжнародного туризму та економіки

Протокол від «_30_» _серпня_ 2019 року № _1_

2019 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	
Анотація навчальної дисципліни.....	
Структура та зміст дисципліни за змістовними модулями.....	
Перелік питань для самостійного опрацювання за лекціями дисципліни	
Плани лекційних та практичних занять	
Індивідуальні завдання з основних тем дисципліни	
Тематика контрольних робіт (для студентів заочної форми навчання)	
Методи навчання з дисципліни	
Очікувані результати навчання з дисципліни	
Засоби оцінювання та розподіл балів за результатами виконаних завдань з дисципліни	
Перелік питань, що виносяться на модульний контроль (з кожного модуля)	
Перелік питань до заліку з дисципліни.....	
Список рекомендованих джерел для підготовки до практичних занять та виконання самостійної роботи	
Глосарій	

ВСТУП

Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень» розроблено з врахуванням того, що студенти всіх форм навчання спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» (освітня програма «Готельно-ресторанна справа») відповідають освітньо-професійним програмам підготовки при реалізації робочих навчальних планів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

Для контролю вивчення дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень» передбачені наступні форми організації навчального процесу: лекційні заняття, практичні заняття, написання тематичних рефератів, самостійна робота, виконання індивідуальних домашніх завдань, самостійне опрацювання інформаційних джерел, складання іспиту.

Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень» розроблено з метою отримання очікуваних програмних результатів навчання:

- знання передових концепцій, методів науково-дослідної та професійної діяльності в сфері гостинності;
- здатність розуміти і застосовувати на практиці теорії та методологію системи наук;
- здатність розробляти та реалізовувати проекти в сфері гостинності
- здатність визначати основні вимоги до побудови системи організаційних, соціальних, інфраструктурних, технологічних та економічних інновацій в готельно-ресторанному бізнесі;
- вільно володіти державною мовою і використовувати її в професійній діяльності;
- приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та методів прогнозування;
- вміння проводити аналіз ситуацій; характеризувати специфіку готельно-ресторанних послуг; давати порівняльну характеристику методів збору первинної інформації; аналізувати ефективні заходи щодо попередження порушення прав споживачів; розуміє концепції захисту прав споживачів; поняття та механізм діяльності державного законодавства по захисту прав споживачів;
- застосовувати набуті знання у практичній роботі закладів, що надають ресторанні і готельні послуги.

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є питання формування та реалізації уявлень про проведення наукового дослідження, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем індустрії туризму і гостинності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень» є підготовка студентів до проведення самостійних наукових досліджень; ознайомити студента з основними поняттями та принципами проведення наукового дослідження; навчити студента оцінювати науковий потенціал певного наукового дослідження та самостійно запроваджувати усі етапи наукового дослідження.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень» є:

Методичні – ознайомити студентів з основними положеннями методології наукових досліджень;

Пізнавальні – засвоїти навчальний матеріал студентами;

Практичні – формувати практичні навички роботи студентів зі спеціальною літературою, орієнтувати їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем індустрії туризму і гостинності для підвищення якості професійної підготовки управлінських кадрів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні отримати, у результаті вивчення навчальної дисципліни:

загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу в галузі готельно-ресторанного бізнесу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- креативність, здатність до індивідуальної науково-дослідної діяльності.

фахові компетентності:

- здатність застосовувати теоретичні знання в готельно-ресторанній сфері на практиці;
- здатність здійснювати комплексне оцінювання ефективності впровадження інновацій в готельно-ресторанному бізнесі; вміння обґрунтувати необхідність застосування методів прогнозування і планування нововведень; здатність застосовувати сучасні методи дослідження інноваційного потенціалу готельно-ресторанних підприємств та оцінювати ефективність від їх впровадження;
- знання етичних і нормативно-правових норм, що регулюють відносини людини з людиною, із суспільством і з навколишнім середовищем; використовувати нормативні і правові документи у сфері готельно-ресторанної справи; вміння здійснювати аналіз договорів різних видів у

контексті регулювання підприємницької діяльності в галузі готельно-ресторанного бізнесу;

- знання теорії, закономірностей, методів (алгоритмів) і способів діяльності, що достатні для формування та впровадження власної моделі професійної діяльності;

- здатність оцінювати вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на функціонування готельно-ресторанного підприємства для обґрунтування бізнес-проектів.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Основи методології наукових досліджень в туристській галузі.
2. Оформлення результатів наукових досліджень.

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВНИМИ МОДУЛЯМИ

Модуль 1. Теоретичні основи наукових досліджень.

Предмет і сутність науки як сфери людської діяльності. Понятійний апарат, зміст та класифікація наук. Організація наукової діяльності в Україні. Виникнення науки як сфери людської діяльності. Поняття науки. Структура процесу пізнання. Наукове пізнання. Основні структурні елементи теорії пізнання. Структура формування теорії. Класифікація наук. Управління науковою діяльністю в Україні. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення. Науково-дослідницька діяльність студентів. Вибір теми та реалізація наукового дослідження. Поняття наукового дослідження. Поняття «об'єкт», «предмет» пізнання і завдання дослідження. Основні етапи наукового дослідження. Науково-дослідницька діяльність студентів. Етапи підготовки до наукового дослідження. Оцінювання результатів дослідження. Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень. Методи та техніка наукових досліджень. Методи емпіричного дослідження. Методи досліджень на емпіричному та теоретичному рівнях. Поняття методології наукових досліджень. Методи пізнання. Емпіричні методи дослідження. Структура методології та техніки наукових досліджень. Методи абстрагування, аналізу і синтезу. Методи індукції та дедукції, моделювання. Методи сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізації та формалізації, аксіоматичний метод. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі. Наукова інформація та її джерела. Головні принципи інформаційних відносин. Види інформації. Процес збору та аналізу наукової інформації. Інформаційно-пошуковий апарат бібліотеки. Методика опрацювання літературних джерел. Етапи вивчення наукових джерел інформації.

Модуль 2. Практичне опанування науково-дослідної роботи.

Загальні положення. Курсова і дипломна роботи. Етапи роботи над дослідженням та оформленням курсової та дипломної робіт. захист дипломної роботи. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження. Етапи виконання курсової роботи. Основні вимоги до виконання дипломної роботи. Алгоритм написання та оформлення курсової (дипломної) роботи. Основні види ілюстративного матеріалу. Оформлення цифрового матеріалу. Техніко-орфографічні правила оформлення наукового дослідження. Оформлення додатків. Процедура захисту дипломної роботи. Вимоги до магістерської роботи. Етапи виконання магістерської роботи. Типові помилки при виконанні магістерської роботи. Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді. Реферат, доповідь, виступ, книги. Методика підготовки та оформлення публікацій до видання. Форми звітності при науковому дослідженні. Наукова

публікація та її головні функції. Наукові видання. Вимоги до видавничого оформлення наукового видання. Наукова монографія. Наукова стаття. Тези доповіді. Вимоги до написання реферату. Форми оприлюднення результатів наукового дослідження. Написання підручників і навчальних посібників. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу. Узагальнення результатів наукового дослідження. Форми обміну науковою інформацією.

ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Основи методології досліджень.

Тема 1. Наука – продуктивна сила суспільства

Предмет і сутність науки як сфери людської діяльності. Понятійний апарат, зміст та класифікація наук. Галузі наукових знань. Наукова діяльність у вищих навчальних закладах. Організація науково-дослідницької діяльності студентів. Організація наукової діяльності в Україні.

Тема 2. Наукові дослідження – шлях до розв'язання проблем методики.

Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення. Мета наукового дослідження. Об'єкт та предмет наукового дослідження. Наукове дослідження у неперервному розвитку, яке ґрунтується на зв'язку теорії з практикою. Пізнавальні завдання емпіричного і теоретичного напрямку. Систематизація наукових знань. Вибір теми та реалізація наукового дослідження. Зведення результатів та літературне оформлення наукового дослідження. Впровадження результатів дослідження в практику. Ефективність та оцінювання результатів наукових досліджень.

Тема 3. Основи методології науково-дослідної роботи

Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень. Філософський рівень методології. Специфічні теоретичні вихідні положення, які становлять її теоретичний фундамент. Методика та техніка наукових досліджень. Методи емпіричного дослідження. Методи досліджень на емпіричному та теоретичному рівнях.

Тема 4. Наука у сучасній туристській діяльності

Розвиток науки у вищій школі. Наукові дослідження на стику наук. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму. Соціокультурні комунікації в туризмі. Дослідження основ використання інформаційних технологій у рекреаційно-туристській діяльності. Інноваційна туристська діяльність як процес, пов'язаний із впровадженням результатів наукових досліджень і розробок у практику. Туризм як соціотичний чинник суспільного життя.

Змістовий модуль 2. Оформлення результатів наукових досліджень.

Тема 5. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень. Основні ознаки наукової інформації. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі. Галузі наукової інформації. Процес

збору та аналізу наукової інформації. Достовірність результатів і висновків при проведенні наукових досліджень. Форми обслуговування читачів у бібліотеках. Універсальна десяткова класифікація (УДК) і бібліотечно-бібліографічна класифікація (ВБК).

Тема 6. Дипломна (магістерська) робота: написання, оформлення, захист

Магістерська освітньо-професійна програма. Магістерська робота як самостійне оригінальне наукове дослідження студента. Уніфіковані вимоги щодо змісту й структури магістерської роботи як виду кваліфікаційної роботи. Структура магістерської роботи. Зміст магістерської роботи. Характер викладу наукової інформації у магістерській роботі. Процедура підготовки і захисту магістерської роботи.

Тема 7. Форми впровадження результатів наукового дослідження

Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Головні функції наукових публікацій. Державний стандарт України щодо наукових публікацій. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді. Реферат, доповідь, виступ, книги, зокрема підручники і навчальні посібники. Методика підготовки та оформлення публікацій до видання. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу. Етапи написання наукової праці: формування задуму і складання попереднього плану; відбір і підготовка матеріалів, групування їх та опрацювання рукопису. Форми звітності при науковому дослідженні.

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗАНЯТТЯ 1. Наука - продуктивна сила розвитку

1. Предмет і сутність науки як сфери людської діяльності.
2. Понятійний апарат, зміст та класифікація наук.
3. Науково-дослідницька діяльність студентів.

ЗАНЯТТЯ 2. Наукові дослідження - шлях до розв'язання проблем методики

1. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення.
2. Поняття обґрунтування та значення наукового дослідження. Попередні дослідження. Приклади.
3. Вибір теми та реалізація наукового дослідження.

ЗАНЯТТЯ 3. Основи методології науково-дослідної роботи

1. Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень.
2. Методи та техніка наукових досліджень.
3. Методи емпіричного дослідження
4. Методи досліджень на емпіричному та теоретичному рівнях

ЗАНЯТТЯ 4. Наука у сучасній туристській діяльності

1. Розвиток науки у вищій школі. Наукові дослідження на стику наук. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму.

2. Соціокультурні комунікації в туризмі.
3. Дослідження основ використання інформаційних технологій у рекреаційно-туристській діяльності.
4. Інноваційна туристська діяльність як процес, пов'язаний із впровадженням результатів наукових досліджень і розробок у практику.
5. Туризм як соціотичний чинник суспільного життя.

ЗАНЯТТЯ 5. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

1. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень. Основні ознаки наукової інформації.
2. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі. Галузі наукової інформації.
3. Процес збору та аналізу наукової інформації.
4. Достовірність результатів і висновків при проведенні наукових досліджень.
5. Форми обслуговування читачів у бібліотеках. Універсальна десяткова класифікація (УДК) і бібліотечно-бібліографічна класифікація (ВБК).

ЗАНЯТТЯ 6. Дипломна, магістерська роботи: написання, оформлення, захист (обсяг 4)

1. Загальні положення
2. Курсова і дипломна роботи
3. Етапи роботи над дослідженням та оформленням курсової та дипломної робіт
4. Захист дипломної роботи Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

ЗАНЯТТЯ 7. Форми впровадження результатів наукового дослідження

1. Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Головні функції наукових публікацій.
2. Державний стандарт України щодо наукових публікацій.
3. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді. Реферат, доповідь, виступ, книги, зокрема підручники і навчальні посібники.
4. Методика підготовки та оформлення публікацій до видання. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу.
5. Етапи написання наукової праці: формування задуму і складання попереднього плану; відбір і підготовка матеріалів, групування їх та опрацювання рукопису.
6. Форми звітності при науковому дослідженні.

Індивідуальні завдання

Виконання індивідуального завдання можливе у вигляді реферату або усної доповіді на практичному занятті за наступними темами:

1. Проведення самостійного наукового дослідження
2. Основні етапи наукового дослідження.

3. Оцінювання результатів дослідження.
4. Поняття методології наукових досліджень.
5. Методи пізнання дійсності.
6. Наукова інформація та її джерела. Види інформації.
7. Головні принципи інформаційних відносин.
8. Процес збору та аналізу наукової інформації.
9. Поняття, загальна характеристика і вимоги до дипломних робіт.
10. Основні етапи підготовки дипломних робіт .
11. Структура та технічне оформлення дипломних робіт.
12. Підготовка до захисту та захист дипломної роботи.
13. Магістерська робота: поняття та її підготовка.
14. Поняття, види та етапи конкретно-економічного дослідження.
15. Методологічний розділ програми.
16. Методичний розділ програми.
17. Оформлення результатів наукової роботи.
18. Основні види ілюстративного матеріалу.
19. Оформлення цифрового матеріалу.
20. Техніко-орфографічні правила оформлення наукового дослідження.

Тематика контрольних робіт (для студентів заочної форми навчання)

Варіант 1.

1. Виникнення та еволюція науки.
2. Теоретичні та методологічні принципи науки.

Варіант 2.

1. Види та ознаки наукового дослідження.
2. Організація наукової діяльності в Україні.

Варіант 3.

1. Методологія і методи наукових досліджень.
2. Загальна характеристика процесів наукового дослідження.

Варіант 4.

1. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези.
2. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження.

Варіант 5.

1. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу.
2. Бібліографічний апарат наукових досліджень.

Варіант 6.

1. Правила складання бібліографічного опису для списків літератури і джерел.
2. Виконання теоретичних і прикладних наукових досліджень.

Варіант 7.

1. Правила бібліографічного опису окремих видів документів.
2. Приклади бібліографічного опису окремих видів документів.

Варіант 8.

1. Правила наведення цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових та навчальних робіт.
2. Пошук інформації у процесі наукової роботи.

Варіант 9.

1. Електронний пошук наукової інформації.
2. Розташування бібліографічних описів у списках літератури.

Варіант 10.

1. Види наукових публікацій.
2. Наукова монографія.

Варіант 11.

1. Тези наукової доповіді (повідомлення).
2. Наукова доповідь (повідомлення).

Варіант 12.

1. Використання програми Microsoft Word для оформлення наукових робіт значного обсягу (монографій, дисертацій, авторефератів, підручників тощо).
2. Основи методології та організації наукових досліджень

Варіант 13.

1. Загальна характеристика видів кваліфікаційних робіт.
2. Правила оформлення публікацій.

Варіант 14.

1. Реферат як форма навчальної й науково-дослідної роботи.
2. Послідовність виконання курсових і кваліфікаційних робіт освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра.

Варіант 15.

1. Підготовчий етап роботи над магістерською (кваліфікаційною) роботою.
2. Наукова стаття.

Методи навчання

1. Усні методи – розповідь-пояснення, бесіда, лекція.
2. Наочні методи – ілюстрація, демонстрація наочного матеріалу.
3. Письмові методи – дослід, вправи, практичні роботи, реферати студентів.
4. Самостійна робота студентів поза контролем викладача – самостійна робота (домашні завдання).
5. Творчі методи: проблемно-пошукові ситуації, творча пізнавальна діяльність студентів.
6. Мотиваційні методи (створення ситуації інтересу при викладанні матеріалу) – використання пізнавальних ігор, навчальні дискусії, аналіз конкретних ситуацій.
7. Методи контролю – усне опитування, тестові завдання, контрольні роботи, письмові поточні завдання.

До методів контролю даної дисципліни можна віднести перевірку конспекту лекцій, перевірку тестових завдань, контрольні роботи, перевірку письмових поточних завдань, залік.

Очікувані результати навчання з дисципліни

- знання передових концепцій, методів науково-дослідної та професійної діяльності в сфері гостинності;
- здатність розуміти і застосовувати на практиці теорії та методологію системи наук;
- здатність розробляти та реалізовувати проекти в сфері гостинності
- здатність визначати основні вимоги до побудови системи організаційних, соціальних, інфраструктурних, технологічних та економічних інновацій в готельно-ресторанному бізнесі;
- вільно володіти державною мовою і використовувати її в професійній діяльності;
- приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та методів прогнозування;
- вміння проводити аналіз ситуацій; характеризувати специфіку готельно-ресторанних послуг; давати порівняльну характеристику методів збору первинної інформації; аналізувати ефективні заходи щодо попередження порушення прав споживачів; розуміє концепції захисту прав споживачів; поняття та механізм діяльності державного законодавства по захисту прав споживачів;
- застосовувати набуті знання у практичній роботі закладів, що надають ресторанні і готельні послуги.

Засоби оцінювання

Для денної форми навчання:

- усне опитування у відповідності до вивчених тем дисципліни;
- опрацювання опорного конспекту лекцій (самостійні письмові роботи);
- захист індивідуального завдання за обраним напрямком;
- індивідуальна самостійна робота на практичних заняттях;
- участь у обговоренні актуальних питань в туристській науці (на лекційних та практичних заняттях);
- вирішення ситуаційних вправ на практичних заняттях;
- модульна контрольна робота (тестовий контроль).

Студенти заочного відділення виконують контрольну роботу. Після перевірки викладачем контрольної роботи і одержання позитивної оцінки студента допускають до заліку.

Критерії оцінювання

Згідно з діючою в університеті системою комплексної діагностики знань студентів, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань студентів здійснюється за 100-бальною системою.

Кожен змістовний модуль оцінюється за 100-бальною системою. Отримані за кожен змістовний модуль бали підсумовуються та діляться на 2.

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- модульний;
- підсумковий (залік).

За дисципліною «Методологія і організація наукових досліджень» передбачено два навчальних модулі. Поточний контроль знань студентів складається з **60 балів**, які розподілено за видами занять: лекційні, практична, індивідуальна самостійна робота (ІДЗ). Модульний контроль передбачає виконання тестових завдань та складається з **40 балів**. Поточний та модульний контроль знань, у підсумку, дають змогу студенту отримати **100 балів**. Підсумковий контроль (залік) передбачає відмову студента від результатів поточного контролю (або з різних поважних причин неможливість отримання балів за поточний контроль) та за письмовою заявою і ухваленням деканату студент має право скласти залік. При цьому, результати модульного контролю знань зберігаються. Завдання заліку складають **60 балів**. Результати заліку та модульний контроль знань, у підсумку, дають змогу студенту отримати **100 балів**.

Оцінювання знань студентів в університеті здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F). Поточний контроль знань студентів протягом одного семестру включає оцінку за роботу на лекційних, лабораторних, практичних або семінарських заняттях та самостійну роботу.

КРИТЕРІЙ ПОТОЧНОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.

Ведення конспекту лекції:

Ведення конспекту лекції сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв'язки між різними поняттями, положеннями, концепціями, проблемами теоріями тощо. Кожний студент повинен мати конспект на лекціях і вести в ньому записи власноруч. Під час аудиторної роботи з конспектом лекції студенти записують основні тези лекції та пояснення викладача.

Відвідування студентом лекції та її наявність в конспекті лекції з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень» дає студенту **1 бал** за кожну лекцію в кожному змістовному модулі.

Робота на практичних заняттях:

Під час практичних занять студенти усно доповідають на питання. Активна робота студента на занятті оцінюється в **5 балів**.

Критерії оцінки на практичному занятті

Бали	Критерії оцінки
9-10	Оцінюється робота студента, який в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів або письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, активний, часто виступає і часто задає питання; активно, дуже добре працює в парі/групі/команді, розв'язує завдання стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
7-8	Оцінюється робота студента, який володіє навчальним матеріалом, виконує більшість завдань практичних занять, виявляє знання елементарних положень з дисципліни, іноді виступає і задає питання; добре працює в парі/групі/команді, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
5-6	Оцінюється робота студента, який частково володіє навчальним матеріалом, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, іноді виконує завдання практичних занять; інколи виступає і задає питання; не дуже добре працює в парі/групі/команді.
3-4	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді, іноді виконує завдання практичних занять; інколи виступає і задає питання; не дуже добре працює в парі/групі/команді.
1-2	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, не володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді, іноді виконує завдання практичних занять; інколи виступає і задає питання, але не працює в парі/групі/команді.
0	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, не працює в парі/групі/команді.

Самостійна робота студентів/індивідуальне завдання

Виконання індивідуального завдання можливе у вигляді реферату або усної доповіді на практичному занятті. Така форма надає студенту можливість отримати максимум **36** (максимум 6 завдань по 6 балів за один з видів робіт) додаткових **балів** в першому модулі та **42** (максимум 7 завдань по 6 балів за один з видів робіт) додаткових **бали** в другому модулі.

Критерії оцінки індивідуального завдання:

Бали	Критерії оцінки
------	-----------------

5-6	В повному обсязі володіє матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
4-5	Достатньо повно володіє матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів, в основному розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
2-3	В цілому володіє матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
1-0	Не в повному обсязі володіє матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ знань студентів здійснюється через набір балів у 1 модулі (максимум 100 балів) та проведення підсумкової аудиторної письмової контрольної роботи, за яку студент має можливість набрати максимум **20 балів** у кожному модулі. В структурі навчання виділяють 2 змістовних модулі. У кожному модулі контрольна робота проходить у письмовій тестовій формі (20 тестових питань). Правильна відповідь на тестові питання оцінюється в **1 бал**.

Студент, який з різних обставин не отримав необхідної кількості балів з будь-якої теми, має можливість самостійно її підготувати і пройти індивідуальний поточний контроль знань з цієї теми або виконати індивідуальні завдання, що пропонуються в робочій програмі.

ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ знань студентів означає поступове накопичення балів від одного поточного модульного контролю до іншого в кінцевому рахунку отримання загального підсумкового балу.

1 модуль (максимум балів)		2 модуль (максимум балів)	
Лекції	4 (4 лекції*1)	Лекції	3 (3 лекції*1)
Практичні	40 (4 прак.зан*10)	Практичні	30 (3 прак.зан*10)
Самостійна робота	36	Самостійна робота	47
Контрольна робота	20	Контрольна робота	20
Всього	100	Всього	100

Якщо студент з будь-якої поважної причини не виконав умов набору балів за період вивчення, він має змогу під час заліково-екзаменаційної сесії прийти на залік і скласти усно мінімум 2 питання за переліком та виконати тести.

КРИТЕРІЙ ОЦІНКИ НА ЗАЛІКУ:

1. **Два питання** потребують змістовної відповіді, кожна з них

розкриває сутність того чи іншого поняття або теоретичного положення (оцінюється від 0 до 30 балів за кожне питання).

30-27 балів отримують студенти, які повністю розкрили сутність поняття, дали його чітке визначення або проаналізували і зробили висновок з конкретного теоретичного положення.

26-23 балів отримують студенти, які правильно, але не повністю дали визначення поняття або поверхово проаналізували і зробили висновок з теоретичного положення.

22-18 балів отримують студенти, які правильно, але лише частково визначили те чи інше поняття або частково проаналізували і зробили висновок з теоретичного положення.

17-0 балів отримують студенти, які частково і поверхово визначили те чи інше поняття або сформулювали висновок з теоретичного положення, допустивши неточності та помилки.

2. Правильна відповідь на **20 тестових питань** оцінюється в **2 бали** кожна.

Студенти заочного відділення виконують контрольну роботу.

Кожен студент заочного відділення виконує контрольну роботу за варіантом. Вибір варіанта здійснюється за останньою цифрою в заліковій книжці.

В кожному варіанті необхідно розглянути 2 питання. Кожне питання оцінюється в 30 балів максимум.

Після перевірки викладачем контрольної роботи та її захисту в усному вигляді викладач допускає студента до заліку. Критерій оцінки питань на заліку той самий, що й для контрольної роботи.

На заліку студент складає тести з дисципліни, правильна відповідь на **20 тестових питань** оцінюється в **2 бали** кожна або відповідає на 2 питання з переліку.

Критерії оцінки контрольної роботи для заочників:

Контрольна робота, письмова та усний захист	Критерії оцінки
25-30	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
19-24	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
13-18	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого

	всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
7-12	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
3-6	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
2-0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Сума балів, накопичених здобувачем вищої освіти за виконання всіх видів поточних навчальних завдань (робіт) на практичних (семінарських) заняттях та на підсумковому модульному контролі, свідчить про **ступінь оволодіння ним програмою навчальної дисципліни** на конкретному етапі її вивчення. Протягом семестру студенти можуть набрати від 0 до 100 балів, що переводяться у національну шкалу оцінювання і відповідно у шкалу ЄКТС. Кількість балів відповідає певному рівню засвоєння дисципліни:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ (з кожного модуля):

Модуль 1. Теоретичні основи наукових досліджень.

1. Поняття науки.
2. Структура процесу пізнання. Наукове пізнання.
3. Класифікація наук.

4. Управління науковою діяльністю в Україні.
5. Компоненти наукового дослідження.
6. Критерії оцінки наукового дослідження.
7. Поняття наукової гіпотези. Приклади.
8. Поняття цілі наукового дослідження. Приклади.
9. Поняття задач наукового дослідження. Приклади.
10. Поняття обґрунтування наукового дослідження.
11. Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень.
12. Поняття абстракту.
13. Поняття статистичних даних.
14. Основні види ілюстративного матеріалу.
15. Оформлення цифрового матеріалу.
16. Техніко-орфографічні правила оформлення наукового дослідження.
17. Значення даних у термінах гіпотези наукового дослідження
18. Етапи виконання дипломної роботи.
19. Основні вимоги до виконання дипломної роботи.
20. Алгоритм написання та оформлення дипломної роботи.

Модуль 2. Практичне опанування науково-дослідної роботи.

1. Комп'ютерні програми, призначені для статистичного аналізу даних наукового дослідження.
2. Види наукових видань.
3. Наукова публікація та її головні функції.
4. Наукові видання.
5. Вимоги до видавничого оформлення наукового видання.
6. Наукова монографія. Наукова стаття. Тези доповіді.
7. Вимоги до написання реферату.
8. Форми оприлюднення результатів наукового дослідження.
9. Відповідь рецензентам.
10. Поняття бібліографії.
11. Принципи складання бібліографії.
12. Види інформації.
13. Процес збору та аналізу наукової інформації.
14. Інформаційно-пошуковий апарат бібліотеки.
15. Етапи вивчення наукових джерел інформації.
16. Поняття бази даних.
17. Електронні словники.
18. Пошук наукової літератури за ключовими словами.
19. Пошук наукової літератури за автором.
20. Пошук наукової літератури за роком видання.

ПИТАННЯ ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Виникнення науки як сфери людської діяльності.
2. Поняття науки.
3. Структура процесу пізнання. Наукове пізнання.
4. Основні структурні елементи теорії пізнання.
5. Структура формування теорії.
6. Класифікація наук.
7. Управління науковою діяльністю в Україні.
8. Поняття наукової дослідження.
9. Поняття «об'єкт», «предмет» пізнання і завдання дослідження.
10. Основні етапи наукового дослідження.
11. Науково-дослідницька діяльність студентів.
12. Етапи підготовки до наукового дослідження.
13. Оцінювання результатів дослідження.
14. Поняття методології наукових досліджень.
15. Методи пізнання.
16. Емпіричні методи дослідження.
17. Структура методології та техніки наукових досліджень.
18. Методи абстрагування, аналізу і синтезу.
19. Методи індукції та дедукції, моделювання.
20. Методи сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізації та формалізації, аксіоматичний метод.
21. Наукова інформація та її джерела.
22. Головні принципи інформаційних відносин.
23. Види інформації.
24. Процес збору та аналізу наукової інформації.
25. Інформаційно-пошуковий апарат бібліотеки.
26. Методика опрацювання літературних джерел.
27. Етапи вивчення наукових джерел інформації.
28. Етапи виконання курсової роботи.
29. Основні вимоги до виконання дипломної роботи.
30. Алгоритм написання та оформлення курсової (дипломної) роботи.
31. Основні види ілюстративного матеріалу.
32. Оформлення цифрового матеріалу.
33. Техніко-орфографічні правила оформлення наукового дослідження.
34. Оформлення додатків.
35. Процедура захисту дипломної роботи.
36. Вимоги до магістерської роботи.
37. Етапи виконання магістерської роботи.
38. Типові помилки при виконанні магістерської роботи.
39. Наукова публікація та її головні функції.
40. Наукові видання.
41. Вимоги до видавничого оформлення наукового видання.

42. Наукова монографія. Наукова стаття. Тези доповіді.
43. Вимоги до написання реферату.
44. Форми оприлюднення результатів наукового дослідження.
45. Написання підручників і навчальних посібників.
46. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу.
47. Узагальнення результатів наукового дослідження.
48. Форми обміну науковою інформацією.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Методичні вказівки з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень» для студентів напряму підготовки 6.020107 «Туризм» денної та заочної форми навчання / Укл.: Н.О. Зацепіна. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. – 28 с.

Рекомендована література

Базова (мовою оригіналу):

1. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навч.посіб. / С.У. Гончаренко, П.М. Олійник, В.К. Федорченко та ін.; За ред. С.У. Гончаренка, П.М. Олійника. – К.: Вища шк., 2013. – 323с.

2. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К: Вища школа, 2007. – 271 с.

1. Лудченко А.А. і др. Основы научных исследований. Учебное пособие. – К.; Т-во «Знання», КОО, 2012. – 114 с.

2. Шейко В.М., Кушнарєнко П.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності // Підручник. Київ: «Знання-Прес», – 2012. – 293 с.

3. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. – К.: 2000. РНКЦ «ДІНІТ», 2012. – 259 с.

Додаткова:

1. Вернадський В.И. Научная мысль как планетное явление / отв.ред.А.Л.Яншин. – М: Наука, 2001.

2. Доброхот М.Л. Сучасне і майбутнє української науки // Текст промови на III Всесвітньому форумі українців 18-20 серпня 2001 р., м. Київ// Освіта і управління, т. 4 №3–4. – 2001. – С. 7–13.

3. Бурчин М.Н., Кузнецов В.И. Введение в современную точную методологию науки: Структуры систем знаний. – М.; АО «Аспект-Пресс», 2004. – 120 с.

4. Кыверялг А.А. Методы исследований в профессиональной педагогике. – Таллин: Валтус, 2000. – 334 с.

5. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. – К.; 2007. – 56 с.

6. Мойсеюк Н.Є Педагогіка. Навч. пос. – К.: 2001. – 608 с.

7. Сидоренко В.К. Підготовка магістрів з педагогічних спеціальностей: реальність та проблеми / Освіта, № 31,29 травня.

8. Гершунский Б.С. Прогностические методы в педагогике. – К.: Вища школа, 2004. – 207 с.

9. Загвязинский В.И. Методология и методика дидактического исследования. – М.: Педагогика, 2002. – 160 с.

10. Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления: ГОСТ 7.1–84. – Введ. 01.01.86. – М: Изд-во стандартов, 2008. – 71 с.

11. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила: ДСТУ 3582-97: – Введ.01.07.98. – К.: Держстандарт України, 2008. – 16с.

12. Крейденко В.С. Библиотечные исследования. Научные основы: Учебн.пособие. – М.: Книга, 2003. – 143 с.

13. Кушнарєнко Н.М. Документоведение. Учебник для вузов культуры. – 2-е издание, перераб. и допол. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 460 с.

14. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень. Навч.пос. – К.: Ф. «ВШОЛ», 2007, – 242 с.

15. Закон України «Про інформацію» // Голос України. –2002. – 23 с.

Інформаційні ресурси

1. Анализ туризма как фактора развития межкультурной коммуникации народов. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <<http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=479580>>. [Посилання дійсне на 27.08.2019 р.]

2. Фактори розвитку готельного бізнесу в Україні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.maygerconsulting.com> [Посилання дійсне на 20.08.2019 р.]

3. Державна служба туризму та курортів [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tourism.gov.ua> – сайт державної служби туризму та курортів. [Посилання дійсне на 24.08.2019 р.].

4. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua> – сайт державного комітету статистики України. [Посилання дійсне на 20.08.2019 р.]

5. Sanders W. Proposal writing: The Business of Science. <http://www.whitaker.org/sanders.html>. [Посилання дійсне на 24.08.2019 р.].

ГЛОСАРІЙ

Абсолютне – те, що існує через себе, отже самостійне, безумовне за своєю суттю і безвідносно до будь-чого, незалежне, але й «досконале», «логічно завершене».

Абстрагування – прийом мислення, що передбачає відображення в людській свідомості предметів і явищ об'єктивної дійсності, мисленого відокремлення від їхніх другорядних властивостей і відносин та виділення загальної ознаки, що характеризує клас предметів.

Академік – академічне звання дійсних членів НАН та галузевих академій України: найвище вчене звання, яке мають особи, обрані до Академій наук.

Аксіома – твердження, положення, що приймаються без доведення.

Актуальність теми – сучасність, злободенність, важливість будь-чого на даний момент і в даній ситуації для вирішення даної проблеми.

Алгоритм – система правил для розв'язування певного типу задач.

Альтруїзм – етичний принцип, що полягає в безкорисливому прагненні до діяльності на благо інших в протилежність егоїзму.

Аналіз – розчленування цілого на складові частини (сторони, ознаки, властивості, відносин) з метою їх детального вивчення.

Аналогія – міркування, в яких із подібності двох об'єктів за окремими ознаками робиться висновок про їх подібність і по інших ознаках. Використовується при висуненні гіпотез, дає поштовх до висловлювання припущень.

Анкетування – один із засобів письмового опитування значної кількості респондентів за повною схемою анкети або опитувального листа.

Анотація – короткі відомості про книгу, статтю, монографію.

Апорія – суперечність в міркуванні, яка здається непереборною.

Аспект – точка зору, за якою розглядається об'єкт дослідження.

Аспектація – пошук оптимального вигляду наукової роботи.

Валідність – критерії оцінки якості тексту.

Верифікація – перевірка, емпіричне підтвердження теоретичних положень науки шляхом співставлення їх з об'єктом дослідження, даними відчуття та експерименту, це повторюваність результату дослідження.

Визначення - логічна дія, за допомогою якої об'єкт повинен відрізнитися від інших шляхом встановлення його специфічних і типових ознак чи такого розкриття змісту терміна, яке позначає даний об'єкт і замінює опис його властивостей.

Визначення (дефініція) – стисле наукове визначення змісту якогось поняття.

Вимірювання – операція, в основі якої лежить порівняння об'єктів за певними подібними властивостями чи ознаками з використанням кількісних характеристик.

Відображення – загальна властивість матерії, яка полягає в тому, що за

певних умов взаємодії одна матеріальна система відтворює у специфічній для неї формі певні сторони іншої системи, яка взаємодіє з нею.

Відчуття – відображення властивостей предметів об'єктивної дійсності, що впливають на органи чуття; як відображення об'єктивних властивостей речей відчуття є засобом пізнання дійсності.

Галузь інформації – це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про відносно самостійні сфери життя і діяльності.

Генезис – процес створення та становлення будь-якого природного чи соціального явища.

Гіпотеза – наукове передбачення, припущення, істинність якого не визначено, висунуте для пояснення будь-яких явищ, процесів, причин, які зумовлюють даний наслідок.

Гносеологія – вчення про сутність і закономірності пізнання.

Дедукція – форма достовірного умовиводу від загального положення до часткового, в якому висновок про окремі випадки множинної сукупності робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини.

Дефініція – коротке визначення змісту якогось поняття.

Довідково-інформаційний фонд – це сукупність упорядкованих первинних документів і довідково-пошукового апарату, призначених для задоволення інформаційних потреб.

Доказ – обґрунтування (встановлення) істинності будь-якого твердження за допомогою інших тверджень, істинність яких доведена.

Експеримент – апробація досліджуваних явищ в контрольованих, штучно створених умовах.

Задача наукова – теоретична задача, що вимагає встановлення невідомої раніше певної закономірності, властивості чи явища.

Закон – філософська категорія, що відображає істотні, загальні, необхідні, стійкі, повторювані відношення залежності між предметами і явищами об'єктивної дійсності, що впливають з їхньої сутності.

Засоби науки – методи мислення, емпіричного дослідження, а також технічні засоби.

Збірник – це видання, яке складається із окремих робіт різних авторів, присвячених одному напрямку, але з різних його галузей.

Ідеалізація – конструювання об'єктів, яких немає в дійсності або які практично не здійснились, наділення об'єктів властивостями, які відповідають ідеалу.

Ідея – це продукт людського мислення, форма духовно-пізнавального відображення дійсності, спрямована на її перетворення. В ній відображається не лише об'єкт вивчення, але й усвідомлюється мета та її практичне втілення. Оволодіваючи масами людей, ідея здатна ставати великою перетворюючою матеріальною силою.

Імпліцитно-заплутано, сплутано, опосередковано (міститься в даному міркуванні).

Індукція – метод дослідження та спосіб міркування, при яких загальний висновок будується на основі часткових посилок.

Інтуїція – спроможність безпосереднього розуміння істини. Результати інтуїтивного пізнання з часом логічно доводяться і перевіряються практично.

Інформаційний ринок – це система економічних, організаційних і правових відносин щодо продажу і купівлі інформаційних ресурсів.

Істина – вірне, адекватне відображення предметів і явищ дійсності, відтворення їх так, як вони існують поза межами нашої свідомості. Істина об'єктивна за змістом, але суб'єктивна за формою, як результат діяльності людського мислення.

Каталог алфавітний – система карток з описом видання, розташованих в порядку алфавіту за прізвищем авторів та назвами публікації, незалежно від їхнього змісту.

Каталог предметний – містить дані про наявну літературу з певного предмета та інформацію про її згруповані за предметними рубриками, які теж розташовані в алфавітному порядку.

Категорія – форма логічного мислення, в якій розкриваються внутрішні, суттєві сторони і відносини досліджуваних предметів. Категорії пов'язані з вирішенням основного питання філософії: відношення мислення та буття. Основні категорії: матерія, свідомість, рух, простір і час, якість і кількість, зміст і форма тощо.

Класифікація – система співпідпорядкованих понять (класів, об'єктів) будь-якої галузі знання чи діяльності людини, як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями чи класами об'єктів.

Компіляція – наукова праця, яка розроблена на основі запозичених в інших авторів матеріалів без самостійного їх дослідження та обробки.

Концепція – система поглядів на будь-що, головна думка при визначенні мети та завдань дослідження шляхів його проведення. Проведений задум, конструктивний принцип різних видів діяльності.

Метод дослідження – засіб досягнення мети, пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку і розвитку. Спосіб відтворення досліджуваного об'єкту або предмету.

Методологія дослідження – сукупність конкретних прийомів і способів для проведення будь-якого наукового дослідження.

Моделювання – вивчення об'єкту (оригіналу) шляхом створення і дослідження його копії (моделі), яка заміняє оригінал з певних сторін, які цікавлять пізнання і підлягають вивченню, непрямий, опосередкований метод наукового дослідження.

Монографія – наукове видання, що містить повне і вичерпне всебічне дослідження якоїсь однієї проблеми чи теми.

Наука – система знань об'єктивних законів природи, суспільства і мислення, які отримуються і перетворюються в безпосередню продуктивну силу суспільства в результаті спеціальної діяльності людей.

Наукова інформація – це одне із загальних понять науки, що означає певні відомості, сукупність якихось даних, знань тощо.

Наукова тема – задача наукового характеру, яка потребує проведення наукового дослідження.

Наукова школа – неформальна творча співдружність в межах будь-якого наукового напрямку висококваліфікованих дослідників, об'єднаних спільністю підходів.

Наукове дослідження – цілеспрямоване вивчення явищ, процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отримання переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень.

Наукознавство – розділ науки, який вивчає закономірності її функціонування і розвитку, структуру і динаміку наукової діяльності, взаємодію науки з іншими сферами матеріального і духовного життя суспільства

Наукометрія – галузь наукознавства, яка займається статистичними дослідженнями структури і динаміки наукової інформації.

Наукова діяльність - інтелектуальна творча діяльність, спрямована на отримання і виконання нових знань

Об'єкт дослідження – процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження.

Парадигма – поняття сучасної науки, яке означає особливий спосіб організації наукових знань щодо того чи іншого бачення світу та відповідні зразки або моделі дослідження. Зміна парадигми розглядається наукою як революція.

Періодичне видання – це журнали, бюлетні та інші видання з різних галузей науки і техніки з викладом матеріалу в популярній доступній формі

Поняття – відображення найбільш суттєвих і властивих предмету чи явищу признаков.

Предмет дослідження – все те, що знаходиться в межах об'єкту дослідження у визначеному аспекті пізнання. Це досліджувані з певною метою властивості, ставлення до об'єкту. Конкретне матеріальне явище, що сприймається органами чуття.

Принципи – головні вихідні положення будь-якої теорії, вчення, науки; внутрішні переконання людини, її усталений погляд на те чи інше питання.

Проблема – велика множинність наукових питань майбутніх досліджень; складне теоретичне або практичне питання, що потребує дослідження.

Прогнозування – спеціальне наукове дослідження конкурентних перспектив розвитку будь-якого явища; процес наукового передбачення майбутнього стану предмета чи явища на основі аналізу його минулого й сучасного, систематична, науково-обґрунтована інформація про якісні і кількісні характеристики розвитку цього предмета чи явища в перспективі.

Резюме – короткий висновок, що містить основні положення доповіді, промови, наукові праці, дискусії.. Вказівка на зміст первинної роботи, гранично лаконічна, може бути у вигляді одного речення. Розміщується в кінці статті і містить інформацію оцінного характеру

Релятивність – відносність людських знань.

Реферат – письмова форма доповіді на певну тему, зміст лише

повідомляє про щось, а не переконує в чомусь; інформативне видання, яке визначає короткий виклад змісту наукового дослідження.

Синтез – поєднання раніше виділених частин предмету дослідження в єдине ціле.

Спостереження – це метод цілеспрямованого дослідження об'єктивної дійсності, в тому вигляді, в якому вона існує в природі та суспільстві і доступна безпосередньо для сприйняття людиною без втручання в неї.

Стандарт – норма, зразок, мірило.

Стандарти – це нормативні документи, в яких встановлені єдині вимоги до основних властивостей будь-якої продукції або виду робіт.

Судження – це форма думки про певний предмет чи явище.

Теза – стислий виклад основних положень, наукової праці, статті, доповіді, який передбачає попереднє ознайомлення учасників семінарів, конференцій, симпозіумів з результатами наукового дослідження.

Тема – наукове завдання, яке охоплює визначну галузь наукового дослідження.

Теорія – вчення, система ідей або принципів, висока форма узагальнення і систематизації знань, спрямованих на визначення того чи іншого явища. Це форма синтетичного знання, в межах якого окремі поняття, гіпотези і закони втрачають колишню автономність і перетворюються на елементи цілісної системи наукових знань.

Теорія – система знань, що описує і пояснює сукупність явищ певної частки дійсності і зводить відкриті в цій галузі закони до єдиного об'єднувального початку (витоку). Теорія будується на результатах, отриманих на емпіричному рівні досліджень. Теорія має бути ефективною, конструктивною і простою.

Теорія пізнання (гносеологія) – вчення про природу пізнання та його можливості, основні закономірності, форми та методи пізнання людиною навколишньої дійсності.

Узагальнення – логічна дія, в процесі якої здійснюється перехід від одиничного до загального. Узагальнення відбувається шляхом абстрагування при утворенні понять, суджень, теорії.

Умовивід – це така форма мислення, в результаті якої з одного або кількох суджень, що відображають зв'язки і відношення предметів об'єктивної дійсності виводиться нове судження, міркування, нова думка, що містить вже нове знання про досліджувані предмети, явища, процеси.

Уява – психічний процес, що полягає у створенні людиною нових образів, думок, на основі її попереднього досвіду. Особливим видом уяви є мрія.

Факт науковий – реальність, дійсність, складовий елемент основи наукового знання, віддзеркалення об'єктивних властивостей речей і процесів. Характерні властивості наукового факту – новизна, точність, об'єктивність, достовірність. На основі фактів будуються теорії, виводяться закони

Цитата – дослівний уривок з твору, чийсь вислів, що наводиться (письмово чи усно) як підтвердження або заперечення певної думки чи

ілюстрації до фактичного матеріалу.

Член-кореспондент — академічне звання, що надається вченому, обраному до складу академічних наук.